

M. Saim UYSAL

Cari açık yükseliyor

16.2.2018

Türk ekonomisinin kronik sorunlarından enflasyon ve cari açık problemleri sürekli gündemi meşgul eder. 2017 yılı cari açık rakamları Aralık ayının açıklamasıyla yıl bütününde kesinleşmiş oldu.

Bilindiği üzere; ülkemizin dışarıya yaptığı mal ve hizmet ihracat gelirleri (döviz) ile dışarıdan satın aldığı mal ve hizmet ödemeleri (döviz) arasındaki fark dış ticaret fazlası veya açığı olarak karşımıza çıkıyor. İhracattaki artış oranımız, ithalattaki artış oranlarımızdan daima yüksek olduğundan ötürü ülkemiz sürekli dış ticaret açığı vermektedir. Bu açığa sermaye hareketlerindeki (doğrudan yatırım, portföy yatırımı ve borçlanmaları da) döviz giriş çıkışı farkını da eklersek cari açık rakamına ulaşırız ki Aralık 2017 ayında bu rakam (-) 7.7 milyar dolar, yıl bütününde ise (-) 47.100 milyar dolar açıkla sonuçlanmış oldu. 2017 yılı millî gelirimiz henüz kesinleşmediğinden millî gelire oranı itibariyle netleşmedi. (Tahminimiz % 5.5' lar civarında olacağı yönünde)

2017 yılındaki döviz açığımız sermaye hareketleri yoluyla finanse edilemediğinden açığın (-) 8.207 milyon TL'lik kısmı Merkez Bankası aktifindeki yabancı tahvil satışından karşılandı. 2017 yılı cari açık miktarı (47.1 milyar dolar) bir önceki yıla göre %40 oranında artmış oldu. Merkez Bankası son enflasyon raporunda, petrol ve ithal fiyatlarındaki yükselmelerin cari işlemler dengesinde yılın son çeyreğinde bir bozulmaya yol açtığını belirtti.

Cari açık nedenlerini değerlendirmeden önce, şunu belirtelim ki sermaye hareketlerinin serbest olduğu ülkemizde dövizin bulunması her zaman sorun olmuştur. Dövizin kıtlığının aşırıya gittiği ortamlarda da daima siyasi istikrarlık ve demokrasi kesintileri (1958 – 1960 devalüasyonu, 1971 ve 1980 ekonomik bunalımları) meydana gelmiştir. Bu nedenle ekonomimizin yapısal sorunlarını bütüncül bir yaklaşımla çözmeden (enflasyon, katma değer ve yerli girdi yapısı yüksek üretim ve ihracat yapısı oturtulması) cari açık sorununun çözümünde mesafe almak mümkün olmaz.

Cari açığa yol açan başlıca faktörler

- Yatırımların finansmanı için yurt içi tasarruflar yeterli olmazsa yurtdışı tasarruflara (dış kredi ve dış borç) başvurulur ki 2017 yılında cari açığın 24.3 milyar dolarlık kısmı portföy hareketleriyle finanse edilmiştir. Yurtiçi tasarrufların teşviki için çıkarılan BES (Bireysel Emeklilik Sistemi) doğru bir adım olmakla birlikte tek başına tasarruf artışı için yeterli değildir.
- Yurtdışından daha fazla net doğrudan yatırımları çekebilmek için uygun koşullar (siyasi ve ekonomik istikrar, evrensel hukuk standartları gibi) yaratmalıyız. 2017 yılında bu yolla gelen yatırım tutarı zaten yetersiz iken önceki yıla göre azalmış durumdadır.
- Cari açık nedenlerinden birisi de dış ticaret açığının yüksek oranda seyretmesi. 2016 yılındaki (-) 25.544 doların 2017 yılında (-) 38.503 dolara çıkması). Bu negatif etki, ihracat artış oranının ithalat artış oranının altında olmasından kaynaklanıyor. Üretim, ihracat ve teknolojik yapıda radikal değişiklikler gerekiyor.
- 2016 yılının ikinci yarısından itibaren yaşanan kredi artış oranı da tüketim talebi ve ithalatını teşvik ettiğinden cari açık oranını arttırıcı bir başka neden olmuştur.

Hızlı büyüme hem enflasyonu hem de cari açığı arttırmakta bu sonuç ta sürdürülebilir optimum büyümeyi engellemektedir.

Yapılması gereken: çözümlere odaklanılırken, pek sevmemize rağmen uzun vadeli yaklaşımlara ağırlık verilerek, daha çok yerli girdi oranı yüksek üretim, daha kalıcı fiyat

istikrarı, daha fazla teknolojik katma değer yaratacak üretim ve ihracat yapısı oluşturulmasıdır.

Likidite bolluğunun azalacağı, faizlerin yükseleceği bir dönemde 2018 yılı büyümesinin daha düşük, kredi artışının ve dolayısıyla cari açığın daha az olacağı dönemde bu sorunun uzun vadeli çözümlerini hiç aklımızdan çıkarmamalıyız. Zira, 2017 yılındaki cari açık tutarının yarısı portföy hareketleri ile finanse edilmiştir. Bu hareketlerin küresel ekonomik gelişmelerden negatif etkilenmesi yoğunluk kazanacak olursa daha pahalı maliyetlerle finansman bulmak zorunda kalabiliriz.

Her türlü hakkı saklıdır.